

Cesarska zbirka hrani neznani Linhartov portret

Če je hotel kdo doslej predstaviti bralcem ali gledalcem Linhartovo podobo, ni imel na izbiro drugega kot njegovo silhueto, ki je bila kot frontispic objavljena v leta 1781 v Ljubljani izdanem pesniškem zborniku *Cvetje s Kranjskega (Blumen aus Krain)* in katere avtor je graški bakrorezec Johann Veit Kauperz. Odslej bo drugače.

DRAGAN BOŽIČ

Dan pred letošnjim 8. februarjem sem v obsoški vasi Avče, ki slovi po padcu prvega slovenskega izpodnebnika, po gotških freskah v župni cerkvi sv. Martina in po treh prav tako gotških lesenih kipih v romarski cerkvi Marije Snežnice nad vasjo, po srečnem naključju med brskanjem po spletu odkril doslej neznan Linhartov portret. Več kot dvesto let je pozabljen ležal med tisoči in tisoči portretov zbirke, katere začetki segajo v čas Franca I., poslednjega vladarja Rimsko-nemškega cesarstva in od 1804 do 1835 cesarja Avstrije. Od njegovih konjičkov sta za evropsko kulturno zgodovino pomembna dva, zbiranje knjig in zbiranje portretov pomembnih evropskih osebnosti. Zbirko portretov so po njegovi smrti dopolnjevali in zdaj šteje okrog 200.000 kosov. Gre za grafike in risbe papežev, cesarjev, kraljev in drugih vladarjev, plemstva, uradnikov, meščanov in žensk, duhovnikov, učencev, umetnikov in vojakov.

Zbirko portretov (Porträtsammlung) hrani Slikovni arhiv Avstrijske nacionalne knjižnice na Dunaju. Spletno stran te knjižnice najdemo najhitreje tako, da v iskalno polje napišemo kratico ONB. Če potem zaporedoma izberemo Sammlungen (Zbirke), Bildarchiv (Slikovni arhiv) in Projekte (Projekti), pridemo do predstavitev triletnega projekta Zbirka portretov Avstrijske nacionalne knjižnice, ki ga je financiralo Avstrijsko zvezno ministrstvo za šolstvo, umetnost in kulturo in se je končal septembra 2009. Vodil ga je Hans Petschar, vodja Slikovnega arhiva. Ta projekt je bil nadaljevanje projekta *Digitalni slikovni arhiv* (1999–2001), ki je pomenil pripravo na izdelavo digitalnih slikovnih zbirk, in projekta *Slikovni arhiv Avstrija* (2001–2004), v sklopu katerega je bilo med drugim digitaliziranih okrog 70.000 zgodovinskih fotografij.

Primer s Zoisom

Prvi cilj projekta *Zbirka portretov* je bil izdelava kazala oseb, določitev upodobljenih in njihova biografska razvrstitev, zadnji pa priprava tiskane publikacije na podlagi razisko-

valne dokumentacije. Bistveno je, da je zdaj vsem, ki imajo računalnik in dostop do spleta, na voljo ena največjih zbirk portretov na svetu. Uporabnik bi si sicer velikokrat želel kakšen podatek več, kot jih zaenkrat lahko dobi, vendar je temelj postavljen, in če bodo na voljo finančna sredstva, sem prepričan, da bo zbirka iz leta v leto boljša in bogatejša. Denar pa zagotovo bo, saj se bo investicija bogato obrestovala. Za kaj gre? Na koncu predstavitev vseh

treh projektov piše: »Hkrati se bodo knjižnici s ponudbo digitalnih storitev odprle nove možnosti sodelovanja z gospodarstvom (založbami, tiskarnami in multimedijsko industrijo)«. V praksi to pomeni, da lahko dobimo vse, ampak samo, če plačamo. Portreti so na voljo v dveh ločljivostih. Tisti z manjšo za povečanje niso primerni, tiste z večjo pa lahko toliko povečamo, da lahko preberemo tudi podrobnosti, npr. podatke o portretiranem in podpise umetnikov in bakrorezcev. Vendar so slednji zaščiteni z belim napisom Österreichische Nationalbibliothek. Bildarchiv.

Oglejmo si primer. Če v polje za hitro iskanje (Schnellsuche), do katerega pridemo z zaporednimi izbirami Bildarchiv, Bestände in Bildatenbank, napišemo Zois, dobimo

eno samo sliko, znani portret barona Žige Zoisa na vozičku. S klikom na kvadratac s črko i pod sliko naj bi dobili nekaj osnovnih podatkov o upodobljeni osebi, vendar nas tokrat digitalna zbirka portretov pušči na cedilu. O Zoisu ne izvem ničesar, ne letnic rojstva in smrti, ne tega, kje je živel, ne tega, kaj je sploh bil itd. Nikjer ni nobene povezave do kakega biografskega leksikona na spletu ne do kake monografije o njem. Nad sliko in še pod njo v poljih naslov (Titel) in osebe (Personen) se samo trikrat ponovi besedilo »Zois von Edelstein, Siegmund Freiherr.« Pri tem je baronovo ime napisano Siegmund in ne Sigmund, kot piše na litografiji.

S klikom ročice na izbiro Layoutbild herunterladen sliko naložimo in povečamo toliko, da razberemo

podrobnosti. Voziček ima spredaj mizico z delno popisanim pismom in štirinožnim podstavkom, na katerem sta črnilnika s pisalnim peresom. V ozadju je knjižna omara, delno prekrita z zaveso. Pod sliko piše SIGMUND ZOIS, Freyherr von Edelstein, gest. den 10 Nov 1819 alt 72 Jahre (ZIGA ZOIS, baron pl. Edlstein, umrl 10. nov. 1819, star 72 let). Manjša napisa povesta še, kdo je Zoisa naslikal in kje je bila litografija natisnjena. S klikom na cenik v desnem od treh kvadratkov pod sliko si lahko tudi izračunamo, koliko bo morala založba plačati za morebitno objavo. Cena za objavo v znanstveni publikaciji z naklado do 1000 izvodov bo 20 evrov brez DDV, za enostolpčno objavo v dnevniku Delo, katerega naklada presega 50.000 izvodov, pa 65 evrov brez DDV. Predstavitev portretov v neobjavljenih diplomskih nalogah in disertacijah pa je zastoj.

Kdo je avtor Linhartovega portreta, še ni jasno

Do portreta Antona Tomaža Linharta pridemo, če vtikamo v iskalno polje Linhart. Hipoma se prikazuje štiri slike. Leva prikazuje našega razsvetljenca, preostale tri pa dunajskega zdravnika Karla Linharta. Naš Linhart je označen z imenom Anton in priimkom Linhart ter z geslo učencjak, zgodovinar, zgodovinar in pisatelj. Da je bil tudi dramatik, ni navedeno. Njegov portret je znotraj dveh koncentričnih krogov. Ob notranjem poteka napis Anton Thomas Lienhardt.

Doslej neznan portret sodi v serijo portretov drugih pomembnih Evropejcev zlasti iz 18., pa tudi iz prejšnjih stoletij, ki so videti kot medaljerske predloge. Med upodobljenimi so npr. matematiki, astronomi, fiziki in pesniki iz Švedske, Danske, Nemčije, Češke. Kdo in po čigavem naročilu je serijo izdelal, še ni znano. Prav tako še ni bil ugotovljen točen čas njenega nastanka. Jasno pa je, da se je njen izdelovalec naslanjal na starejše portretne upodobitve, praviloma grafike. Primerjava »portretov za izdelavo medalj« s predlogami je pokazala, da je bil posnemovalec dokaj spreten in natančen. Tudi Linhartov portret iz zbirke cesarja Franca I. je bržkone nastal na podlagi neke starejše upodobitve. Prej kot za grafiko je šlo v tem primeru verjetno za oljni portret, risbo ali portret v kaki drugi tehniki. Izvirni portret se ni ohranil ali pa se še skriva v kaki zbirki portretov, morda celo na samem Dunaju. Če je ohranjen, bo prej ali slej priplaval na površje ...

DOSLEJ NEZNANI PORTRET ANTONA TOMAŽA LINHARTA – Narisan je bil s tušem in meri samo osem krat osem centimetrov. Hrani ga Slikovni arhiv Avstrijske nacionalne knjižnice na Dunaju.